

Wnioskodawca:

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Adresaci (Petycja wieloadresowa):

1. Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców

ul. Wilcza 46, 00-679 Warszawa

2. Ministerstwo Sprawiedliwości

Departament Funduszy i Nieodpłatnej Pomocy Prawnej

Al. Ujazdowskie 11, 00-950 Warszawa

3. Minister do spraw Równości

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Al. Ujazdowskie 1/3, 00-583 Warszawa

PETYCJA LEGISLACYJNA

(Wniosek o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w trybie art. 63 Konstytucji RP oraz ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach)

Niniejszym, działając w interesie publicznym oraz w interesie obywateli będących mikroprzedsiębiorcami, pracodawcami oraz współnikami spółek prawa handlowego, **wnoszę o podjęcie działań legislacyjnych mających na celu nowelizację ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 125 ze zm.) w następującym zakresie:**

- 1. Zniesienie wyłączenia podmiotowego dla osób fizycznych prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą (JDG) zatrudniających pracowników (art. 4 ust. 3 ustawy)** — poprzez wprowadzenie kryterium przedmiotowego w miejsce podmiotowego. Wyłączenie to nie powinno mieć zastosowania w sytuacjach, gdy osoba fizyczna ubiega się o poradę prawną w sprawach prywatnych, osobistych, karnych, rodzinnych czy odszkodowawczych, które nie są bezpośrednio związane z prowadzoną działalnością gospodarczą i stosunkami pracy.
- 2. Ustawowe wyartykułowanie rozdzielności statusu osoby fizycznej od podmiotów posiadających odrębną osobowość prawną** — poprzez wprowadzenie wprost do ustawy przepisu stanowiącego, że posiadanie udziałów lub akcji, pełnienie funkcji w organach zarządzających (np. zarządach) w spółkach prawa handlowego lub innych podmiotach

zatrudniających personel, nie stanowi przeszkody w uzyskaniu nieodpłatnej pomocy prawnej przez osobę fizyczną w jej sprawach prywatnych.

3. **Zreformowanie lub zniesienie kryterium opierającego się na oświadczeniu o „braku możliwości poniesienia kosztów odpłatnej pomocy prawnej” (art. 4 ust. 1 ustawy)** — z uwagi na jego całkowitą uznaniowość, nieweryfikowalność i generowanie nierównego traktowania obywateli.

UZASADNIENIE

1. Wprowadzenie i obecny stan prawny

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, system ten został stworzony dla osób fizycznych, które nie są w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Ustawa w art. 4 ust. 3 zezwala na korzystanie ze wsparcia również osobom fizycznym prowadzącym jednoosobową działalność gospodarczą (JDG), jednak pod sztywnym warunkiem, że w ciągu ostatniego roku nie zatrudniały one innych osób.

Tak skonstruowany przepis tworzy poważną lukę systemową i prowadzi do rażących niesprawiedliwości w praktyce stosowania prawa.

2. Nierówne traktowanie obywateli i naruszenie art. 32 Konstytucji RP

Obecny kształt art. 4 ust. 3 ustawy w sposób nieuzasadniony karze obywateli za fakt bycia pracodawcą. Ustawa uzależnia dostęp do świadczenia publicznego od kryterium podmiotowego (faktu zatrudniania pracownika), zamiast od kryterium przedmiotowego (charakteru sprawy, z którą obywatel przychodzi do punktu).

W efekcie dochodzi do sytuacji, w której dwóch obywateli znajdujących się w identycznym położeniu życiowym — np. osób prywatnych, które uległy ciężkiemu wypadkowi komunikacyjnemu, doznały uszczerbku na zdrowiu, utraciły płynność finansową z powodu kosztów leczenia i potrzebują wsparcia w sprawie karnej czy odszkodowawczej — jest traktowanych przez państwo w drastycznie różny sposób. Osoba niepracująca lub zatrudniona na etacie otrzymuje pełną darmową pomoc prawną. Osoba prowadząca mikrofirmę i zatrudniająca choćby jedną osobę na część etatu spotyka się z bezwzględną odmową.

Obywatel występuje w sprawie odszkodowawczej czy karnej jako człowiek i osoba fizyczna, a nie jako podmiot gospodarczy. Wykluczanie go z tarczy ochronnej państwa tylko dlatego, że tworzy miejsca pracy, stanowi przejaw nieuzasadnionej dyskryminacji i złamania konstytucyjnej zasady równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP).

3. Niedopuszczalne utożsamianie osób fizycznych ze spółkami kapitałowymi

Jeszcze poważniejszy problem występuje na etapie praktycznej interpretacji przepisów przez prawników na dyżurach w punktach pomocowych. Z uwagi na nieprecyzyjne sformułowania ustawy, w praktyce dochodzi do błędnego utożsamiania statusu osoby fizycznej z odrębnymi podmiotami prawnymi.

Powszechne są przypadki, w których odmowa udzielenia pomocy prawnej w sprawach czysto prywatnych spotyka osoby posiadające udziały w spółkach z o.o. lub pełniące funkcje w ich zarządzie, wyłącznie z tego powodu, że dana spółka zatrudnia pracowników. Jest to rażące

pogwałcenie fundamentalnej zasady odrębności podmiotowej osób fizycznych od osób prawnych (art. 33 i art. 33¹ Kodeksu cywilnego). Posiadanie udziałów w spółce czy pełnienie funkcji w jej organach nie odbiera człowiekowi jego praw obywatelskich w sprawach prywatnych. Ustawa wymaga jednoznacznego doprecyzowania, aby ukrócić te samowolne interpretacje.

4. Fikcyjność i uznaniowość głównego wymogu dostępowego (art. 4 ust. 1 ustawy)

Kluczowym wymogiem uzyskania pomocy prawnej jest złożenie oświadczenia, że wnioskodawca „nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej”. W obecnym kształcie kryterium to stanowi całkowitą fikcję prawną:

- **Brak obiektywnych mierników:** Ustawa nie definiuje progu dochodowego ani majątkowego (w przeciwieństwie do np. przepisów o zwolnieniu z kosztów sądowych w KPC).
- **Uznaniowość interpretacyjna:** Pojęcie „braku możliwości poniesienia kosztów” jest całkowicie subiektywne. W zależności od przyjętej interpretacji, osobę o wysokich przychodach, ale obciążoną nagłymi wydatkami na rehabilitację i leczenie po wypadku, można uznać za niebędącą w stanie ponieść kosztów komercyjnego adwokata. Z kolei osobę o niskich dochodach, lecz posiadającą oszczędności, za zdolną do ich poniesienia.
- **Brak możliwości weryfikacji:** Ustawa opiera się wyłącznie na oświadczeniu, którego prawnik udzielający pomocy nie ma możliwości ani uprawnień zweryfikować. System w obecnej formie nagradza składanie oświadczeń bez pokrycia, eliminując uczciwych obywateli i przedsiębiorców na podstawie czysto formalnych i nietrafionych kryteriów.

PODSUMOWANIE I POSTULAT

Mając na uwadze powyższe, konieczne jest podjęcie inicjatywy legislacyjnej, która dostosuje przepisy ustawy do realiów społecznych i zasad konstytucyjnych. Pomoc prawna finansowana ze środków publicznych powinna być chroniona przed wykorzystywaniem jej do prowadzenia bieżących spraw biznesowych firm, ale **nie może odcinać obywateli od wsparcia w ich sprawach prywatnych, osobistych i życiowych tylko z powodu ich statusu zawodowego czy korporacyjnego.**

